

ПРОЦЕСУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХИСНИКА ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ НЕІЗОЛЯЦІЙНИХ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ: ОКРЕМІ АЛГОРИТМИ ДІЙ

Євген Олександрович ФЕДОСЄЄВ,

*аспірант кафедри кримінального
процесу Дніпровського державного
університету внутрішніх справ*

До запобіжних заходів законодавцем України віднесено: особисте зобов'язання; особиста порука; застава; домашній арешт; тримання під вартою; затримання, передання неповнолітніх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - передання їх під нагляд адміністрації цієї установи; передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом та поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку; тимчасовий та екстрадиційний арешт [1].

Під неізоляційними запобіжними заходами, науковці розуміють різновид кримінально-процесуальних запобіжних заходів, не пов'язаних з відокремленням особи, якій інкримінується вчинення злочину від її звичайного суспільного середовища (без позбавлення можливості контакту з іншими) та призначення для забезпечення її належної поведінки [2, С. 127].

Отже, неізоляційні запобіжні заходи це ті, які не пов'язані з ізоляцією особи і до яких слід відносити - особисте зобов'язання, особисту поруку, заставу, передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - передання їх під нагляд адміністрації цієї установи; передання осіб, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом.

Процесуальна діяльність захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів може різнитися залежно від того на що вона направлена: на обрання, зміну, продовження чи скасування неізоляційного запобіжного заходу.

При обранні будь-якого неізоляційного запобіжного заходу, алгоритм дій захисника може виглядати наступним чином:

- у разі отримання клопотання слідчого про обрання неізоляційного запобіжного заходу за три години до суду – необхідно за можливості перенести судові засідання на іншу дату та час. Це дає змогу адвокату ефективніше забезпечити право на захист через отримання необхідної інформації через адвокатські запити, проведення опитувань згідно ст.

ст. 20, 24 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та збору інших відомостей щодо: особи підозрюваного чи обвинуваченого, характеристики особистості клієнта, його соціальних зв'язків, статусу, стану здоров'я, матеріального становища, репутації, місця роботи, посади, дані щодо минулих судимостей, складу родини, наявності дітей, волонтерської діяльності, приналежність до ЗСУ, ДФТГ тощо. Окрім цього - разом з клієнтом та його родиною узгоджується інформація, яку можна отримати без надання запитів для доповнення та обґрунтування правової позиції під час застосування неізоляційного запобіжного заходу;

- у разі неможливості перенесення судового засідання на іншу дату і час – необхідно якнайшвидше підготувати правову позицію для клієнта та погодити її з ним. Окрім цього - разом з клієнтом та його родиною узгоджується інформація, яку можна отримати без надання адвокатських запитів для доповнення та обґрунтування правової позиції під час застосування неізоляційного запобіжного заходу;

- під час судового розгляду – необхідно впевнено, послідовно, компетентно та слушно представляти особу в суді, звертаючи увагу слідчого судді та суду на виявлені помилки у змісті клопотання та його додатках, а також заперечувати наявність всіх обставин, передбачених ч.1 ст. 194 КПК України (наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення; наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених ст.177 КПК України, і на які вказує слідчий, прокурор; недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні) адже у такому разі відповідно до ч. 2 ст.194 КПК України слідчий суддя, суд зобов'язаний постановити ухвалу про відмову в застосуванні запобіжного заходу або хоча б намагатися спростувати наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених ст.177 КПК України, і на які вказує слідчий, прокурор; недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні задля того, щоб слідчий суддя, суд лише зобов'язав підозрюваного, обвинуваченого перебувати за кожною вимогою до суду або до іншого органу державної влади, визначеного слідчим суддею, судом відповідно до ч.3 ст. 194 КПК України або хоча б спростувати недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні задля того, щоб слідчий суддя чи суд застосував більш м'який запобіжний захід, ніж той, який зазначений у клопотанні;

- у разі постановлення ухвали слідчого судді, суду про застосування неізоляційного запобіжного заходу і у разі незгоди з нею – необхідно звертатися до апеляційного суду із апеляційною скаргою.

Якщо ж необхідно змінити запобіжний захід з ізоляційного на неізоляційний, потрібно:

- отримавши клопотання слідчого про обрання ізоляційного запобіжного заходу – одразу вивчити особу підозрюваного чи

обвинуваченого через адвокатські запити, проведення опитувань згідно ст. ст. 20, 24 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та збору інших відомостей щодо особи підозрюваного чи обвинуваченого;

- вирішити з клієнтом, який із неізоляційних запобіжних заходів найбільш підходить з урахуванням отриманих відомостей про клієнта та злочину, в якому він підозрюється або просити суд змінити ізоляційний запобіжний захід на будь-який неізоляційний та покластися в даному питанні на розсуд суду, не звужуючи вибір, який можливо застосувати в цілому.

- під час судового розгляду – необхідно впевнено, послідовно, компетентно та слушно представляти особу в суді, звертаючи увагу слідчого судді та суду на виявлені помилки у змісті клопотання та його додатках, а також заперечувати наявність всіх обставин, передбачених ч.1 ст. 194 КПК України та спростувати недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні задля того, щоб слідчий суддя чи суд застосував більш м'який запобіжний захід, ніж той, який зазначений у клопотанні.

- у разі постановлення ухвали слідчого судді, суду про відмову у зміні запобіжного заходу з ізоляційного на неізоляційний – необхідно звертатися до апеляційного суду із апеляційною скаргою.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Захарко А.В. Неізоляційні запобіжні заходи в кримінальному процесі України: монографія; за наук. ред. канд. юрид. наук, доц. А.П. Черненка. Дніпропетровськ. ДДУВС. Ліра-ЛТД.2012. 167 с.